

REVISTA
DE L'OBRA
CULTURAL BALEAR

Es Molí

Nou

VILAFRANCA DE BONANY

JULIOL-AGOST 1986

NUMERO 3

TOTS ELS ACTES SERAN
DE FRANC.

L'EMOCIÓ ESPORTIVA ESTA-
RA AMB EL TORNEIG
DE FUTBOL SALA.

L'HOMENATGE ALS VELLS,
DIUMENGE DIA 3 A
LES 21 HORES.

EL RECITAL DE TOMEU
PENYA TANCARÀ LES
FESTES.

Vestiu-vos de Festa ARRIBA "LA BEATA"

HISTÒRIA DE LA NOSTRA GENT

EL 27 DE GENER DE 1937 MORIEN AFUSELLATS
AL CEMENTIRI DE PALMA, EN MIQUEL CAPO,
QUE FOU SECRETARI DEL NOSTRE AJUNTAMENT
I EN SEBASTIÀ SANCHO, MEIGE DE LA NOSTRA
VILA, TOT PER DEFENSAR LA LLIBERTAT.

(Pàg. 8, 9 i 10)

CENT MILIONS COSTARAN LA SEGONA, TERCERA I
QUARTA FASES DEL CLAVEGUERAM.

"ES MOLÍ NOU"
 Revista de l'O.C.B.
 Dip. Leg. PM-366-1986
 C. Santa Bàrbara, 16
 Vilafranca

HO HAN FET POSSIBLE:

Francesc Amengual
 Caterina Barceló
 Miquel Barceló
 Antònia Bauzà
 Caterina Bauzà
 Joan Bauzà
 Llorenç Bover
 Miquel Febrer
 Damiana Huguet
 Antoni Nicolau
 Margalida Oliver
 Llorenç Sitges

COL.LABORACIONS ESPECIALS:

Ajuntament
 Diari "BALEARES"
 Pere Fons
 Serafí Giscafré

La Redacció de "ES MOLÍ NOU" no es fa responsable de les opinions dels qui hi escriuen.

Imprimeix "Apostol i Civilizador"
 Petra

BONES FESTES

D' aquí a uns quants dies, entrarem de ple dins la setmana de festes. Ens anam apropant a "LA BEATA", a les festes del nostre poble. Però en realitat, quin significat tenen per a cada un dels vilafranquers aquests dies de festa?. Us ho heu demanat alguna vegada?.

Tal vegada significaran uns dies desenfeinats, en els que trobarem el punt de partida per a les sempre ben merescudes vacances d'estiu, i en els que tractarem d'oblidar-nos dels problemes quotidians, o tal volta, aprofitarem els dies de festa per "estrenar" aquests vestits nous que tan gelosament em guardat dins el guarda-roba, esperant ansiosament l'arribada de "LA BEATA".

Per la revista ES MOLÍ NOU, les d'enguany, seran les seves primeres festes. I qué espera ES MOLÍ NOU, de "LA BEATA 1986"? . Doncs, amb la seva crida de: "VESTIU-VOS DE FESTA" no cerca, com tampoc malveu, que els vilafranquers ens posem ben mudats per anar de festa. Per a ES MOLÍ NOU, "vestir-se de festa" serà, al manco, intentar prendre consciència, cada un en el seu indret, de que som un poble on tots ens hem de respectar i on totes les persones tenen els mateixos drets i els mateixos deures socials, com a persona, com a família i com a part d'una comunitat, d'un POBLE, de VILAFRANCA.

"ARRIBA LA BEATA", pot tenir el sentit de: "arriba una nova oportunitat per mirar-nos al mirall" i veure-nos dins la realitat de persona, de família i de POBLE. La realitat, i no un miratge, d'un poble que viu com els demés pobles i com sempre ha viscut, envoltat de problemes. La realitat d'un poble petit i jove en el que el sentit de "desunió" - és patrimoni d'algunes consciències porugues davant el futur de pertànyer a un poble GRAN i "MADUR", acostumats a la realitat d'un poble que ha viscut allunyat de la cultura i sovint de la pròpia realitat.

Creim que "LA BEATA" d'enguany és una bona ocasió per reunir entorn d'uns dies de bulla i de festa, l'esperit de POBLE que ens sembla adormit i sense fantasies obrir de mica en mica els ulls per despertar a un nou dia, a una nova pàgina de la nostra història, la de VILAFRANCA, sense esborronades de cap tipus.

QUE MOLTS D'ANYS I BONES FESTES.

Ens hauria d'alegrar, voluntat popular apart, el que la jornada electoral del 22 de juny, fos una diada cívica en la que cada ciutadà a través del VOT pogué concretar quin govern polític volia per a l'Estat Espanyol durant els propers quatre anys.

Vint dies de campanya electoral havien bombardejat amb mitins i mitjans de comunicació, amb promeses i més promeses, el nostre cervell per a què cada opció política ens pogués fer dur la "nostra aigua" cap el seu molí, per a després donar pas a la jornada de reflexió, 21 de juny.

Cavil.lades i més cavil.lades per veure quin partit s'acostava més a la nostra "volúntat", als nostres "desitjos". Finalment... diumenge, 22 de juny.

VILAFRANCA

CENS: 1.869 Electors.

VOTAREN: 1.179 Electors.- Un 63%.

	1986		1982	
PSOE	216	18,30 %	257	19,57 %
CP	571	48,38 %	503	39,10 %
PSM	130	11 %	113	8,62 %
CDS	162	13,72 %	100	8,50 %
PRD	73	6,18 %	-	--
IU	4	0,30 %	-	--
CURP	4	0,30 %	-	--
PCC	1	--	-	--
FEJONS	3	--	-	--
UCE	2	--	-	--
PORE	1	--	-	--

BALEARS

ESpanya

137.205	116.854	38.598	24.424	7.478	7.857

Don Llibre

Això era un llibre que no tenia lletres. La gent quan l'obria el tornava deixar en el seu lloc, sense tenir ganes de tenir-ho en les seves mans fins que un dia un nin, que volia estudiar molt, el s'en va en dur a ca seva.

Quan arribà Nadal demanà als Reis Màgics que li duguessin moltes de lletres. Cada any demanava lo mateix.

Els Reis Màgics sempre l'escoltaven i així cada any el nin posava les lletres aferrades al llibre.

El primer any li bastaren per fer primer, el segon li bastaren per fer segon, el tercer per fer tercer, el quart per fer quart, el quint li bastà per fer quint, el sext per fer sext, el setè per fer setè. Ell mai se cansava de posar les lletres al seu llibre. En posava cada dia, el matí i l'horabaixa també, sempre seguia endavant i així arribà a octau i també n'aferrà i li bastaren per fer octau.

El nin tenia uns catorze anys.

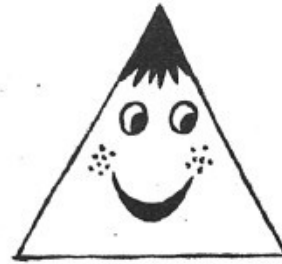
Ell pensà bastant que en feia amb el llibre i decidí seguir posant lletres, fins que va aconseguir tenir un llibre ben complet amb totes les lletres que se puguin demanar i desitjar, i d'aquesta manera va arribar a poder donar exemple als altres nins i a l'altre gent perquè no deixin cap llibre sense escriure, i els hi puguin dir, als llibres complets, DON LLIBRES.

La vida de la gent és un llibre, no el deixem mai sense lletres.

Joana Maria Mascaró Bauzá
Tercer Curs

El Triangle i els seus Amics

Soc un triangle i veng a explicar-vos la meva vida fins ara.

Vaig nèixer a una classe mentre me dibuixaven al quadern. El meu vertader nom és Sebastià i soc molt jove, tenc 11 anys. Tenc una al.lota quadrada que li diven Pilar. Mos casarem el dia 3 d'Octubre. Els meus amics triangles saben cosir i li feran un vestit de novia. Viurem a un calaix de l'escola que està a un armari que hi ha a la classe de quart.

Avui és dia 2 d'Octubre. Els meus amics triangles m'han duit el vestit de novia i demà mos casarem. Volem viure feliços i menjar ruiços.

Margalida Mestre Sansó i
Catalina Sastre Bauzá
Quart Curs.

La Llebre Llesta

Hi havia una vegada una granja on vivia un granger que li deien Tom. Li agradaven tota classe d'animals domèstics i també les llebres. Ell tenia una llebre que tenia que fer llebretes. Era ja el vespre i tothom es dormí.

L'endemà en Tom va veure que la llebre tenia una llebreta de dos colors: blanc i negre. Cada dia li duia menjar, estava molt alabat d'ella. Un dia es va aturar per la palla un falcó i va veure que cada dia es menjava els animals.

La llebre es va fer un poc gran i volia fer fugir el falcó de la granja. Al dia següent la llebre sortí de la granja i el falcó la va seguir. Ella s'amagà dins una cova i va veure un conill malalt i amb una correguda l'agafà pel coll i el se'n dugué.

Quan arribà a la granja, en Tom curà el conill i tot tres pensaren una idea per fer anar-se'n el falcó. La llebre va anar a cercar més llebres per fer un clot i se torbaren tot l'horabaixa. L'endemà posaren canyes damunt, després palla i mates.

Després un conillet petit es posà damunt, el qual estava fermat per la cintura. El falcó quan el va veure es va tirar damunt ell, però en Tom estirà la corda i el falcó caigué tot sol dins el forat i les llebres el taparen amb un troç de fusta que hi havia vora.

L'endemà les llebres i en Tom digueren al falcó:

-Et mollarem si te'n vas.

-Sí!

L'horabaixa els animals de la granja, les llebres i en Tom feren una festa perquè el conill i la llebre es casaven i així s'acaba el conte de la llebre llesta.

Maria de Gràcia Sastre Mascaró
Cinquè Curs.

CORRECCIÓ DE BARBARISMES

referents a:

EL CARRER

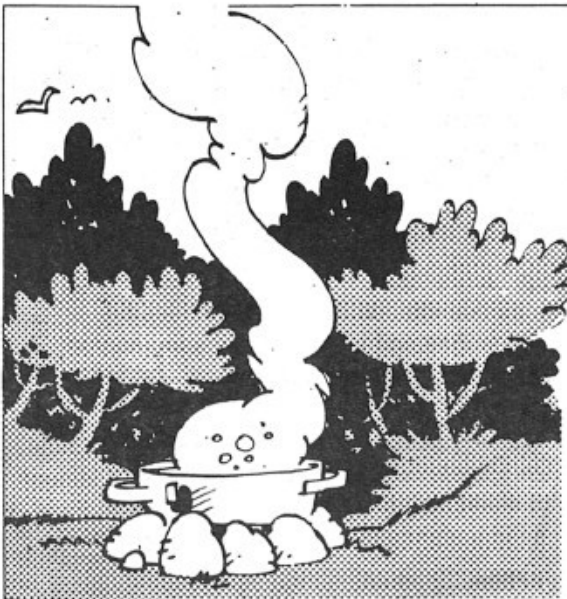

Barbarisme	Forma correcta

ACERA	voravia, vorera
ALCANTARILLA	claveguera
ALUMBRAT	enllumenat
BARRIO	barri
BASSURA	fems, brossa
BATXE	clot, sotrac
CAMION	camió
PARAFANGOS	parafang
RASCACIELOS	gratacel
SEMAFORO	semàfor
TRAFIC	trànsit
XOQUE	xoc, topada

CONSELL INSULAR DE MALLORCA

Al bosc, mirau prim amb el foc

Un pi d'un pam de soca ha hagut de menester vint anys per créixer. Tots voldriem que Mallorca fos plena d'arbres, però els pins que són els que més hi abunden són, justament, els més bons de cremar. Si sou dins un bosc, de pins o d'alzines, no encengueu mai foc, encara que vos penseu que el podreu controlar. Anau alerta amb el mistos i amb tot allò que pot provocar un incendi forestal. Penseu que el vent juga a favor del foc i canvia ràpidament i, recordeu que un arbre que ha hagut de menester vint anys per créixer, per un segon d'inconsciència pot desaparèixer.

Amb el foc, hem de mirar prim.

Evitem els incendis forestals

CONSELL INSULAR
DE MALLORCA
SERPREISAL

Mallorca
cada dia més

EL FOC

El passat dia 5, unes quantes quarterades de devers Son Bou es varen pegar foc. Us demanam a tots que extremeu les precaucions ja que el temps calorós d'ara és molt propici per a que una badada es torni una catàstrofe.

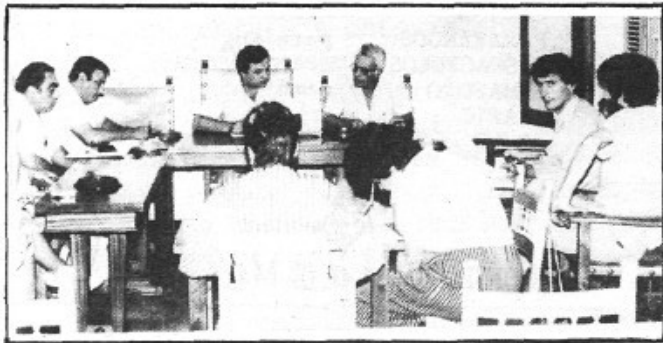
ACAMPADA 86

El dimenge 6 de juliol acabava l'acampada pels infants de 6 a 10 anys i que com cada any organitzava el Club d'Esplai de la Vila.

Des de'l dia 14 i fins diumenge dia 20 són els nins de 11 a 15 els qui disfruten de la natura en el Puig d'Alenar situat a S'Espinegar.

ANUNCI ECONÒMIC

N'Andreu Caminer té molts de matalassos d'esponja usats, en bon estat i a preu baix.

PRESSUPOST

En el darrer Plenari extraordinari fou aprovat el Pressupost de l'Ajuntament per 1986, amb un import de 24.000.000 de pessetes, dos milions més que l'any passat. Abans d'ésser aprovat, el batle es va negar a clarificar alguns comptes que pel PSM no estaven del tot clars, com les 240.000 ptes. gastades en dietes durant 1985 o l'augment de les despeses en bombetes ("bombillas").

BODA DE L'ANY

Dins els ambients freqüentats pels fradins del poble es sent a dir que N'Esteva Molondro té ganas d'ésser notícia i casar-se com més prest millor. Endavant !.

CLAVEGUERAM

Com ja informam a la portada, la 2ª, 3ª i 4ª fase del clavegueram costarà uns 100 milions de pessetes. El Govern Autònom, per la realització de dites fases, aportarà uns 50 milions, mentre el Consell Insular de Mallorca ho farà amb 14 milions. Els altres 36 milions restants és de suposar que el poble i l'Ajuntament que, essent tot el mateix, s'hauran de repartir la tallada. Per qui serà el bocí més gros?.

PREMSA FORANA

A darrers de juny, aquesta revista, i després de cumplir el requisit indispensable de treure dos números al carrer, demanava de forma oficial la integració dins la "ASSOCIACIO DE PREMSA FORANA" a la que pertanyen la gran majoria de revistes i publicacions de la Part Forana mallorquina.

Ens alegra fer-vos a saber que la dita sol.licitut ha estat acceptada.

OPOSICIONS

Molt prest, el proper dia 28 concretament i ja dins la setmana de festes, unes quaranta persones, la majoria d'elles vilafranqueses, lluitaran mitjançant el concurs-oposició per una plaça d'auxiliar administratiu en el nostre Ajuntament. SORT i que quanyi el millor.

SUBVENCIONS

El passat 7 de juliol l'Ajuntament repartí 480.000 ptes. en subvencions, i que a continuació detallam.

Associació 3ª Edat	120.000
Ses Monges	40.000
Full Sta. Bàrbara	12.000
Sa Paparra	10.000
Es Molí Nou	12.000
Escola de Català	15.000
Club d'Esplai	15.000
Ràdio i Televisió	10.000
Escola de Ball	10.000
Associació de Pares	125.000
Esport Escolar	75.000
Subnormals	30.000
Ass. contra el cancer	2.000
Creu Roja	2.000
Col.legi de Secretaris	2.000

CUPÓ DEL MINUSVÀLID

En Tomeu d'Es Cremat des de fa unes setmanes ven cupons de minusvàlids, amb la mateixa finalitat que els cupons de cegs, però amb premis majors. Per tant, ja ho sabeu, el CUPO DEL MINUSVALID també fa milionaris.

ADEU A LES VELLES CASETES

A l'horabaixa del dimecres 25 de juny, foren esfondrades les velles casetes del camp de futbol. Amb elles desapareixen anys d'història de l'esport vilafrañquer. Desitjem que prest uns nous i adequats vestuaris obrin una nova etapa en el Poliesportiu -esperem que qualche dia ho sigui- de "Es Molí Nou".

BERBENA

Ha estat bona notícia el que els Quintos-es 86 organitzassin una berbena de les grosses i que endemés anàs una meravella. Tota l'organització fou un complet èxit. Ens alegrem per la seva valentia i esperam que els quintos-es de l'any que ve ho puguin fer tan bé com els d'enguany. ENHORABONA "TROGLODITAS".

DE VACANCES

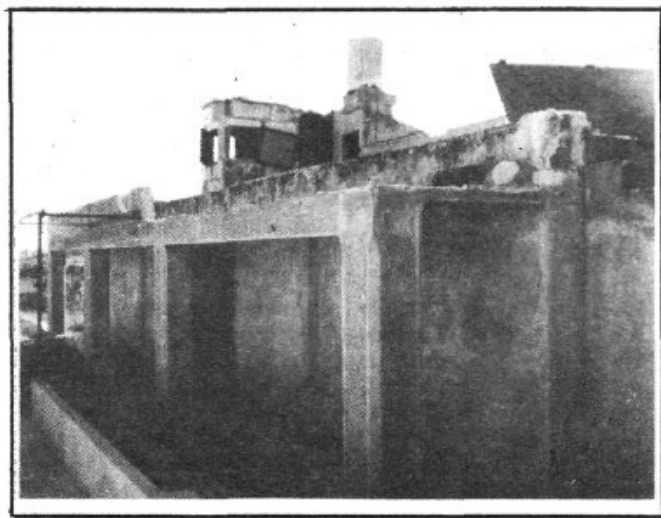
No voldriem ésser l'excepció que confirmàs la regla. Per això nosaltres, tot l'equip de redacció de "ES MOLÍ NOU" també ens anam de vacances durant tot el mes d'agost. Estarem amb tots vosaltres, si Déu ho vol, a la segona quinzena de setembre.

MALS OLORS

A certs indrets de la carretera es deixen sentir de tant en tant olors molt poc agradables per l'olfacte i venen de les clavegueres de recollida d'aigües pluvials. Sembla que algú o alguns veinats de la nostra vila tenen les tuberries del clot negre mal connectades.

REVISIÓ DE COTXES

Es recorda que durant aquest mes de juliol, qualsevol vehicle particular matriculat abans de l'u de gener de 1972 ha de passar la revisió periòdica, si el seu número de matrícula acaba en 6. Si acaba en 7 l'haurà de passar durant el mes de setembre.

ADEU ALS VELLS VESTUARIS DEL CAMP DE FUTBOL

MOVIMENT DEMOGRÀFIC

Naixements

Fills de Pere i de Joana Maria, arribaven al món Jaume Femenies Sastre i Maria Magdalena Femenies Sastre, el 29 de Juny. El mateix dia moria En Jaume.

Defuncions

El 28 de juny moria, Maria Amengual Sansó. Madò Maria, havia nascut a l'any 1891. En el Cel sia.

Dia 3 de juliol, morien dos germans; Montserrat Bennàssar Sureda als 80 anys i Antoni Bennàssar Sureda als 82. Descansin en pau.

Comptant amb tan sols 13 dies de vida, Na Maria Magdalena Femenies Sastre ens deixava dia 11 de juliol.

Als 72 anys d'edat moria dia 11 de juliol, Joan Santandreu Llinàs. En pau descansi.

VILAFRANCA DE BONANY

GENT QUE PASSAVA PER LA CARRETERA DURANT LA REPUBLICA DELS CINC BATLES I LA GUERRA...

La gent de Vilafranca ha crescut des de sempre amb la doctrina a les mans, però només capellans i republicans hi posàren els diaris. Sobre tot, la primavera del 32. Per una part, el clergat protestava per la llevada dels crucifixes de les escoles; per l'altre, joves senyors, que ja es feien tractar de "tu", malgrat ser metge, secretari o mestre d'escola, llegien amb delecte el detall d'entregar un ram de flors al president de la República per part d'una joveveta vilafranquera.

Enfora quedava el temps que el batle sortí de la Sala i digué "pegaul", quan arribà la República. Havia estat una festa de Sant Antoni i una carrossa estirada per dos bous semblava el pànic a les beneides. Qui les havia portades havia fet servir la pedra del peix per menjadora. I un altre de contrapartit havia tirat un coet entre les cames dels animals. Aquest caracter festiu de la vida pública, que alguna vegada acabava a tocs, com aquest que encara es recorda, es va perdre. Només algú dins un cafè donà visques a la República acabada d'entrar el 14 d'abril. Però els verguistes que havien guanyat, ara no només havien de fer front als conservadors locals, sinó al propi règim.

Una festa i una manifestació

Encara hi havia molts de rotors i els amos de possessió eren amos i un poc senyors, perquè els senyors, qui s'escoltaven, era al rector. Consequir una rota, doncs, volia dir fer bonda i anar a missa. Així doncs, causa cert revol el que el govern manàs treure els crucifixes de l'escola. I fou organitzada una manifestació d'allots sota el lema "Volem a Déu, que és el nostre pare", tal i com

reflecta a una crònica del Correu un tal "Belarmi" tot i destacant el caràcter religiós del poble al destacar que dels dos millars d'habitants del poble, uns dos-cents "abressen la santa vida religiosa i escampen l'embaumadora flaire de l'amor cristià per tot arreu del món".

Encara no havia passat un mes d'aquest fet, quan una altra notícia donà que escriure als diaris. Però aquesta era llegida amb bulla pels joves professionals —mestres, secretaris i metges— que venien a distorbar l'ancestral control ideològic del clergat. Havia passat que una joveveta vilafranquera en un impuls decidit havia anat amb un ram a veure passar el president de la República que visitava l'illa. Una empenta i una bandera tricolor, atravesada de subte en la carretera, que feu parar el cotxe d'Alcalá Zamora, li feren entregar el ram. Un vacil·lant "Del pueblo para su excelencia" feu somriure d'agraïment el President i el seu acompanyant Senyor Prieto. L'espontaneïtat o l'atraviment fou comentat per la premsa, però a Vilafranca el fet fou censurat, perquè aquest dia el seyor rector havia organitzat una festeta a ca'n Teca amb totes les allotes vestides de pagesa, com qui espera al president i aquest no

SOLS PER RECORDAR

A continuació us reproduïm íntegrament un article signat per Damià Quetgles, que fou publicat pel Diari BALEARES dins el suplement MEMORIA CIVIL -Mallorca en Guerra-.

Creiem que la seva lectura ens pot ajudar a entendre una part de la història local que, des de sempre se'ns ha amagada pels nostres majors, és a dir, pels qui la varen protagonitzar.

"ES MOLI NOU".

s'aturà.

Comissió gestora a l'Ajuntament

El batle Tomeu Bauçà de s'Hostal deixà l'Ajuntament mesos després. I no tardà el dia que el rector Parets marxàs a Santa Maria. Semblava que les velles estructures de poder s'havessin esfondrat i els senyors de Sant Martí ja no volguessin saber res de Vilafranca, com tampoc l'església. Una gestora prengué, l'any 1933, l'autoritat i es succeïren cada un dels seus membres en la presidència. Primer fou el mestre de l'escola Miquel Mercadal; després el conservador Toni Oliver de l'estanc i finalment, Mateo Català, que ja hi quedà després de la victòria dretana a les eleccions generals del 33.

A la fi d'animar la feligresia, el nou rector Siquier inicià l'ampliació del temple parroquial l'any 1936. Però ja eren molts qui s'escoltaven els polítics o les manifestacions tebantament anticlericals dels

Jaume "Boscana" primer batle del "Moviment". El seu seny evità que la pàgina negra del poble fos més grossa.

Miquel Capó

Sebastià Sancho

Tomeu Estrany

Els tres processats de Vilafranca: Miquel Capó, ex-secretari, i Sebastià Sancho, metge, afusellats; i Tomeu Estrany, president d'Esquerra Republicana.

mestres Mercadal i Pastor o del metge Sebastià Sancho.

Esquerra Republicana i Falange

La plaça era de sempre el centre social del poble. El café de Ca'n Jordi el lloc de reunió i local de la CEDA. Els pocs esquerrans es reunien al café de ca'n Poloni a la carretera. El fill del senyor de Sant Martí començà a anar més espessés vegades a Vilafranca i reunia a alguns ioves sota consigna de la clandestina Falange, mentre a la carretera s'organitzava l'Esquerra Republicana sota els auspicis del metge Sancho. I les eleccions de febrer donaren la victòria al Front Popular, que es traduí amb el nomenament d'una nova comissió gestora, emcapçalada pel vell fadrí'entusiasta republicà, Joan Català "Xico".

Nova comissió gestora

Aquest nou Ajuntament anà ben alerta a trastocar massa aviat l'ordre ancestral del poble. Posà més esment en organitzar el nucli de republicans, obrint el centre al café de ca'n Poloni, donant xerrades,.... que en prendre decisions semblants a les del demés poble (canvi de funcionaris, secularització del cementiri,....). Aviat, el centre Republicà va tenir president (Tomeu Estrany) i damunt la cinquentena de socis.

La clandestina Falange començà fent distribuir

propaganda, però les consignes canviaren amb el capellà de ca'n Teca, engegat de Sant Llorenç. Provocacions del tipus de fer actes de marcat signe anticlerical per a acusar als esquerrans donaren feina al municipal del poble durant aquella primavera del 36.

De l'aixecament al front

La notícia de l'aixecament militar arribà de sobte amb la visita de l'exsecretari, Miquel Capó, el notari Molina i alguns altres que anaven a Felanitx a consultar i saber més noves de l'alçament a Africa. El diumenge, a la tarda, un camió carregat de falangistes armats provinents de Porreres atravesà el poble i els seus crits de "Arriba España" foren contestats per algun puny alçat en un estol de dones que treballava a un sequer d'albarcocs de la carretera de Manacor. El camió parà en sec. Els falangistes formaren un escamot i passaren la bala a la recàmara. El trac-trac dels fusells en feren caure alguna d'acubada i l'intervenció d'un falangista local explicant el desconcert polític d'aquelles dones les salvà de quelcom més del retro.

La mateixa tarda, en Capó, en Sancho i el president d'Esquerra, Bartomeu Estrany es traslladaren a Manacor, on es dirigia el camió per saber noves que aclarissin les confuses que els manetjaven. Trobaren els carrers deserts. Una parella de cara-

bincers els ensabentà que els falangistes havien estat desarmats. I esperaren a prendre el café que havien anat a fer de retorn a Vilafranca, cap on partiren d'immediat. Aquesta excursió les costà un procés que acabà amb la vida de l'ex-secretari i el metge.

Un batle amb seny

Als pocs dies, el metge fou detingut mentre la gent seguia amb les seves tasques agrícoles, que eren temps de messes. Però la detenció amb escarni del batle Joan Català al seu

AL MARGE

Al front de Manacor moriren 2 falangistes de Vilafranca. A la Península en moriren 6.

Només foren detinguts 8 persones a Vilafranca gràcies a l'intervenció i al seny del batle Boscana. Hom recorda que se li portà una llista de 20 persones i ell va dir que hi mancava el nom dels tres que li portaven.

Així i tot, el moviment incontrolat dels falangistes locals acabaren amb la vida de Pere Frau, socialista manacorí resident a Vilafranca, que fou assassinat a Porreres i trobat el seu cadàver dins un pou. Al jove manescal Jaume de Son Pou li van fer veure llot de Ses Basses i ja no se'n aixecà de la malaltia que agafà.

Un altre vilafranquer mort aquest dies és Joan "Rebassa", que residia en una possessió entre Manacor i Felanitx. I en Pere de Son Deixota fou trobat penjat de la viga del seu porxo amb signes evidents de violència.

Però les morts més sentides foren les de l'exsecretari Miquel Capó i la del metge Sebastià Sancho, afusellats al cementiri de Ciutat el 27 de gener de 1937 per la causa 116/36 instruída per la seva visita a Manacor.

De la causa anterior es salvà Bartomeu Estrany, que passà més de tres anys en presons i camps de concentració, després d'estar fuit amb dos amics seus de ca'n Poloni per fora vila.

També es salvà n'Andreu Bover "Margol", que es construí un amagatall en la ximeneia de caseva on restà amagat al llarg de 6 anys.

domicili provocà que els pocs republicans de Vilafranca s'escampassin i dormissin fora vila. Vuit d'ells foren detinguts i traslladats al Castell de Bellver. I alguns d'altres ompliren el seu estómac d'oli de ricí.

La guàrdia Civil de Petra havia pres l'Ajuntament i clausurat el Centre Republicà i uns falangistes tomaren el rètol del local, quan fou anomenat batle Jaume Bauçà "Boscana", que amb la seva intervenció evità fer créixer la pàgina negra de la petita història de Vilafranca durant aquests dies tèrbols.

Continua a la pàg. següent →

VILAFRANCA
EN TEMPS DE
GUERRA.

Sense or i amb
l'església a mig fèr

El matí del 16 d'agost el pas dels camions de l'exèrcit portaren la notícia del desembarcament. El capellà Teca els deia que matessin tots els rotjos i que ventessin les seves cendres. Alguns falangistes del poble pujaren als camions i, a la tarda, el desconcert de notícies feu que de la plaça sortís una columna de voluntaris armats amb forques i arquets de carro per a detenir els rotjos que ja havien passat Manacor. No arribaren a sortir del poble.

El que si ho feren foren els de les quintes que cridaven, entre ells el president d'Esquerra Republicana, que una vegada en el quarter fou detingut. Dies més tard el poble entregà religiosament els cordons, cadenets i escapularis, que els permetia comprar l'anyada d'ametlles o la venda de melons que ja començaven a fer-se en gros. Però amb la pràctica moral de bon pagès entregaren l'or o part de l'or —ningú sabia el que tenia l'altre, perquè les pageses no eren massa donades a lluir-lo, però amagaven el reste i la plata, que encara no l'havien demanada. Soques d'arbre i forats de pared esdeviniren caixes fortes, com més tard serien graners a l'hora d'entregar el blat, que l'Estat els demanava. Fa pocs anys encara de les parets d'una casa vella se'n tregué una camionada de blat. Podria, però blat. Un blat que havia valgut una fortuna, molt més que tot el que deixaven a la carretera i que carregaven els camions per a aliment dels soldats del front, aquell agost del 36.

Acto admirable
en Villafranca

La població de Villafranca acaba de dar un alto ejemplo de patriotismo y desinterés. Anteayer visitó dicha población el Sr. Conde de Peralada, como delegado de la autoridad militar, quien dirigió una invitación a todo el pueblo para que se sumara a las muestras de patriotismo que se están dando en Mallorca, entregando la mayor cantidad de oro para la defensa de la isla.

De cómo fue acogida la invitación puede darse cuenta el lector con decir que ayer volvió a Villafranca el Sr. Conde de Peralada y en la casa rectorial le fueron entregados por el Sr. Ecónomo 292 sobres conteniendo joyas, botones, alhajas de oro y monedas del mismo metal, de otros tantos vecinos.

Teniendo en cuenta el número limitado de familias que componen el pueblo, puede decirse que ha sido la población en masa que se ha desprendido de su oro reglándolo para los fines patrióticos.

El oro recogido ha pesado 8 Kg. y medio. El Sr. Conde de Peralada agradece la admirable muestra de desprendimiento que ha dado Villafranca, que esperamos tendrá muchos imitadores en bien de la Patria.

CORREO DE
MALLORCA
(28-agosto)

JULIOL
A FORA VILA

Es pot dir que amb l'arribada del bon temps i de les primeres calors és quan comencen les feines de sega i recollida dels grans.

Malgrat que tot l'any fes un bon temps per el desenvolupament de l'anyada i que les previsions d'una bona collida eren bones, a l'hora de la veritat les coses no han anat així com s'esperava.

Les assolellades de la primera quinzena de Maig afectaren negativament el granar dels restobles, i ara veurem si també al blat.

Efectivament, llegeix en el diari que s'estima que s'ha perdut un 30% de l'anyada en grans, i m'ho confirmen alguns recollidors dient-me que les bones quarterades d'ordi sols arriben a uns cinquanta sacs, quan l'any passat arribaren als vuitanta. Tres quarts del mateix passa amb la civada i amb el blat està per veure.

Per si això fos poc, els preus al magatzem estan molt baixos; a 22 la civada i l'ordi, i entre 26 i 28 el blat. Així i tot, si un no ho pot defensar amb els seus animals o de qualque altra manera hi té perjudicis.

Em passejava els dies passats amb la meva egua pel pla de l'Encell i Son Pou i us puc dir que d'ordi mallorquí i de faves —que tan bon goret fan— no en veuen de sembrades; de melons de secà ben pocs, i d'alls qualcun.

Canviant de tema i deixant apart el tema dels grans, m'alegra veure que les ametlles van a 150. Esperem que d'aquí a la seva recollida de mesos propers no baixin de preu.

Cada any els preus, a l'hora de vendre, són una sorpresa i el foraviler no pot estar segur de si hi guanyarà o perdrà amb el que sembla. Per això, avui en dia ésser foraviler és com jugar a una tómbola; s'ha de sembrar de tot i variat i esperar a veure el que toca a l'hora d'arreglar i vendre, perquè sinó estan arreglats.

Antoni Nicolau (Torretes)

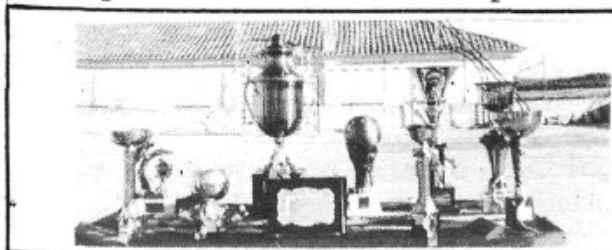
Futbol Sala

RESULTATS

Es Niu - Sa Plaça	13 - 1
Son Parxana - Sa Papparra	9 - 3
Baix de la Vila - Julians	0 - 1
Ses Gaceles-Ruissos Boys	22 - 0
Es Cantó - Julians	2 - 4
Baix de la Vila-R. Boys	9 - 2
Sa Papparra - Sa Plaça	4 - 1
Son Parxana - Pere Morei	6 - 2
Pere Morei - Sa Papparra	1 - 4
Es Niu - Son Parxana	6 - 2
Baix de la Vila-Es Cantó	1 - 3
Ses Gaceles - Julians	2 - 2
Ruissos Boys - Julians	4 - 8
Ses Gaceles - Es Cantó	3 - 2
Sa Plaça - Son Parxana	2 - 12
Es Niu - Pere Morei	6 - 0

Està a punt d'acabar la Primera Fase del III Torneig Local de Futbol Sala, amb els favorits en els primers llocs i disposats a disputar una "Fase Final" que es presentarà com sempre molt emocionant.

Dins el Grup A, Es Niu i Son Parxana tenen pràcticament assegurada la seva classificació, quedant Sa Papparra amb moltes possibilitats també d'acompanyar els dos primers a la fase final. Dins el Grup B, Julians, Ses Gaceles i Es Cantó, si no hi ha sorpreses en els partits que resten, se les hauran de veure amb els del Grup A. Es d'esperar que durant les properes festes el Futbol Sala sigui, endemés de l'esport de moda a la vila, on estarà la màxima atenció, a l'espera de la proclamació d'un nou campió.

FORA BROMES

(Equip d'enviats espacials).- Una vegada més en el Torneig local de Futbol Sala de la Vila, l'equip de "Pere Morei Construccions" torna ésser la gran revelació en opinió de la premsa internacional, i malgrat a perdre casi sempre per la mínima, en el darrer minut i de penal. Sembla que hi ha un gran "sabotatge" arbitral contra aquesta invencible esquadra. Però, encara així i tot, el joc tècnic, de passe curt i de contracop ràpid amb sistema de propulsió, fa del futbol de "Pere Morei Construccions" un futbol d'una altra Galaxia en el que en Pere Morei, el Gran Capità, amb el seu joc de desplaçament de balons d'una precisió milimètrica i amb les seves esprintades de 30 i fins i tot 40 centímetres, deixa assegut al contrari i al públic dret amb el cor estret.

I sí. També hi ha el "Careca" Damian, "Il bello Damiani", com el tracta la premsa italiana, que amb els seus driblings de cintura i remats de cap fa les delícies de la "Torcida Supportter" de Pere Morei Construccions. Bé, a que contar-vos més si aquí tenim reculls de la premsa internacional, arribats "via satèl·lite", expresant les opinions de crítics esportius de tot arreu sobre aquest prestigiós torneig:

THE TIMO OF WASSINGTON.- "Eve for ever, on ever. Oh! Peter, Peter and Peter, the football expres. Papparreibel, hot dog on deguei and of de beguin, -Lo que Pere Morei se llevó-: Papparreibel Association 4 - Pere Morei Construccions Uan. (ROKI RAMBO).

ER BALO ANDALU.- Ozú con er Pere Morei, quarquí ze quea pazmao con la técnica der equipazo eze. (PEPE PASAMBRE).

GAZETTA SPORT DI MILANO.- Campioni! tochinis di Pietro Moreini, ils milloris dil mondo. Oh! il bello Damiani, questo anni tanto torratto... (CARLA PIRULA).

FRANCE ESPORT.- Le públic fantastic avec le jogue galactic de Pierre Morrua Construccions (PAUL CHISCAR DES TREN).

SPORT SUDAFRICA.- Aquí la pilota no "Bota" (PACA MANDELA o MÁNDELA PACÁ).

S'ERAFI GISCAFRE: DIRECTOR DEL TEATRE PRINCIPAL DE PALMA

Contemplant la panoràmica teatral de Mallorca des de el punt de vista de la producció, la visió és desoladora.

Per' altra banda, la politiqueta de campanari, la manca d'enteniment entre la gent de la faràndula fa que, fins i tot, la crispació torni inútils els esforços dels qui, carregats de bona fe, fan una feina que a la llarga podria ésser productiva.

El teatre mallorquí va morí abans de l'Artis. Efectivament, quan aquella companyia presenta el muntatge de "Siau Benvinguts" d'Alexandre Ballester en el Teatre Principal de Palma, signat per Antoni Mus, ja es va veure que la nova dinàmica teatral li venia grossa a la companyia.

Surgiren després els grups independents, tots ells sense una sòlida preparació i l'autodidactisme es va apoderar dels escenaris. Es van començar a presentar "coses" creades per col·lectius o superdirigides per uns anomenats realitzadors o directors d'escena que desconeixien les primeres vocals de l'art escènic.

Es va començar a dir al públic coses que el públic no volia escoltar i s'els hi deien malament i, es clar, el públic va abandonar les sales teatrals.

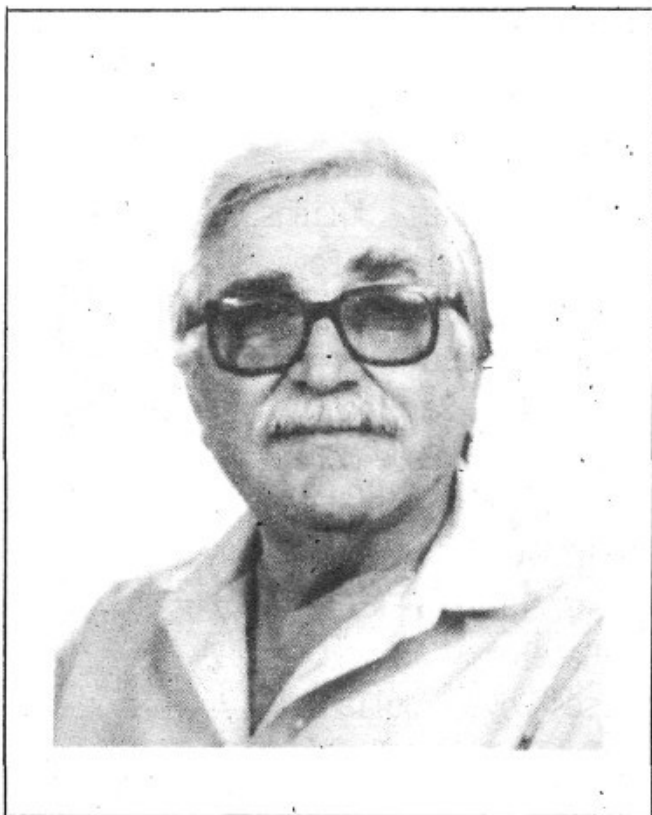
EL TEATRE EN ELS POBLES

En els pobles les Agrupacions seguien i segueixen muntant teatre de l'any quaranta. El teatre que jo en dic folklòric o de paneret.

* Darrerament encara la situació empitjora. Han arribat uns autosuficients estudiants de l'Institut de Teatre de Barcelona que, plens de prepotència han volgut començar la casa per les teulades.

Tanmateix l'art no s'apren als Instituts, si un no el dur dins el cor, el cos i l'enteniment, però sense Institut tampoc s'apren l'ofici. I sense ofici no es pot fer teatre.

Ja que aquesta publicació m'ha oferit un espai dins les seves pàgines m'agradaria poder desenrotllar aquestes

consideracions, que si més no serien un ajut per a treure el teatre de Mallorca de dins el marasme on avui es troba.

Crec que en el lloc on estic veig molt clara la panoràmica i podria donar una mà per a sortir-ne d'una vegada.

Mentrestant, en els pobles s'ha d'anar fent teatre. Pensant que és l'únic art de comunicació humana que ens queda. I no podem deixar-lo. L'home necessita comunicar-se amb els seus congèneres i des de d'alt de l'escenari poden donar als qui els escolten, notícies del batec d'uns cors que s'emocionen, riuen, i ploren per les mateixes coses.

I els qui escolten donen als de d'alt amb el seu silenci i la seva atenció els sentiments plens de goig d'ésser compresos.

Que fixau-vos és el que manca en el món d'avui. Comprensió.

Qui no coneix no compren, qui no compren no estima i la vida sense amor no és digna d'ésser viscuda.

PROGRAMA DE FESTES 14

* * DIJOUS DIA 31 * *

A les 19'30 hores

Cercaviles per la Banda de cornetes i tambors
Caparrots i dimonis
Festa Infantil
Amollada de coets anunciant l'inici
de les FESTES DE LA BEATA 1986

A les 19'30 hores

Partit de Futbolito

A les 22 hores

Visita a les exposicions

A les 22'30 hores

Cercaviles de la Filharmònica de
Porreres i Concert a la Plaça de
l'Ajuntament

A les 23 hores

Gran berbena a la Plaça de S'estany

A les 24 hores

Focs artificials

A les 20 hores

Partit de Futbolito

A les 21 hores

Partit de Futbolito

A les 22'30 hores

Ball per a tothom a la Plaça de l'Ajuntament

* * DIVENDRES DIA 1 * *

A les 19'30 hores

Cercaviles i xeremiers
Festa infantil a la Plaça de l'Ajuntament

* * DIUMENGE DIA 3 * *

A les 12 hores

Vi espanyol a l'Ajuntament

A les 16 hores

Cos a Sant Martí

A les 19 hores

Partit de Futbolito

A les 20 hores

Partit de Futbolito

A les 21 hores

A les 20 hores

Partit de Futbolito

A les 21 hores

Partit de Futbolito

A les 23 hores

Funció teatral per la Companyia de
"XESC FORTEZA"
que representarà l'obra
"TRUMFOS: OROS"
a la Plaça de l'Ajuntament

* * DISSABTE DIA 2 * *

A les 10 hores

Ginkama a Sant Martí

A les 16 hores

"Tiro pichón" a Sant Martí
Carreres ciclistes a Sa Voltadora

Homenatge a la vellesa a la Plaça
de l'Ajuntament

A les 23 hores

A la Plaça de l'Ajuntament:
AIRES VILAFRANQUINS
ACTUACIO GERMANS ROSSELLO
RECITAL DE TOMEU PENYA
Presenta : Gori Rosselló

EXPOSICIONS

EXPOSICIÓ D'ART JOVE

Pintura, escultura, fotografia i ceràmica els dies 1, 2 i 3 d'Agost a Ca Ses Monges
"Hi participen joves artistes locals i de Petra".

EXPOSICIÓ DE PLANTES

Al Carrer de S'Aigua, 15 per N'Esteve Mestres.

EXPOSICIÓ DE PINTURES A L'OLI

Realitzada per Joana Ferrer al Saló d'Exposicions de "Sa Nostra".

Foto: Francesc Amengual.

Cabrera

Allà, en mig del mar, hi és ella. Menuda i verge de ciment però desflorada poc a poc, lentament, pels canons. Sí, indefensa està ella en mig del mar, forta és la voluntat de manipulació d'uns homes estratègicament "descen-trats" de la realitat, que violen un cop i un altre la Mare Natura.

Sobren fets, sobren paraules, manca acció. Freds i embadalits estam els illencs davant el terrorisme ecologista. Han de venir de lluny, com quasi sempre, a ensenyar-nos el camí de la defensa de les nostres platges, les nostres muntanyes, els nostres espais naturals ofegats pel ciment, ferits pels projectils. Sí, pagam el preu de dir-nos "Mallorquins" sense tenir la vergonya de saber defensar la nostra terra.

Miquel Barceló

Passem Comptes

"Passem comptes" era el títol que encapçalava el fullet que la Comunitat Autònoma de les Illes Balears va publicar intentant, amb més o menys fortuna, explicar als ciutadans el destí final dels fons públics que maneja.

No vull avui valorar l'oportunitat ni la qualitat informativa d'aquesta publicació, doncs bastant ja s'ha opinat, i de manera ben enfrontada. El que voldria és que també l'Ajuntament es decidís a passar comptes.

Diuen que la diferència entre pagar tributs -a qualsevol nivell de l'administració pública- dins una Dictadura i una Democràcia es fonamenta en que en el primer cas el ciutadà paga i calla, mentre en el segon paga, però té dret a conèixer el destí de la seva contribució.

Crec que la gran majoria d'habitans de la vila és conscient de que les obres del clavegueram són de primera necessitat, i és una de les més velles aspiracions encara no realitzades. El que no comprenen és com es pot iniciar un projecte que costarà, només les quatre primeres fases, més de cent milions de pessetes, sens informar a la gent que, en gran part, l'haurà de finançar.

I si això passa amb aquestes quantitats, perquè parlar de "menudències" de 2 o 3 milions, i menys de despeses que ni arriben a les set xifres.

La desinformació és tal que hi ha gent que es pensava que una vegada pagat el rebut corresponent a la Contribució Especial de la 1ª fase ja n'havia sortit, i només li quedava empàlmar a la xarxa.

Pareix que no seria cap esforç de part del nostre Ajuntament que un cop tancat el Pressupost anual "passassin comptes" explicant la seva gestió a les persones que representen. Es Molí Nou, i segur que també Santa Bàrbara, deixaria de bon grat l'espai que fes falta per poder mantenir informat al poble.

Joan Bauzá

FER-SE PREGUNTES

Has escoltat mai les preguntes que es fan al teu entorn?

Normalment, joves o vells, es demanen com guanyar més, qué fer per viure amb més comoditat, amb quins medis aconseguir prestigi, on anar per disfrutar de noves sensacions.

No et sembla un projecte de vida de curta volada i, fins i tot, depriment?. Són preguntes massa "pràctiques" per omplir una existència. Però encara és més trist que, per aclarir aquests interrogants no es facin les preguntes amb majúscula i que, ocupats en solventar els petits problemes, es deixi sense resposta el gran perquè és el del sentit de la vida.

Aquest sentit, l'esperit, pareixen conceptes i paraules sortides d'altres llocs i d'altres temps.

Demandar-se pel sentit de la vida no ha perdut interès.

Passa que molts tenen la sensibilitat desafinada i el paladar viciat. I llavors en tenen prou amb el seu món petit i fosc.

Margalida Oliver.

REFLEXIONANT

Escoltau els qui trepitjau els pobres, els qui oprimiu els desvolguts del país, vendran dies d'amargor (Amos 8,1-10).

El mòbil de l'opressió sol ésser: el poder, els doblers, l'orgull, etc. Això passa a tots els nivells, però sobretot i sofisticada i descaradament, entre nacions pobres i riques i entre grans potències.

Es bastant encertat el refrany: "el peix gros es menja al petit". Així, l'any passat vérem com l'Amèrica del Nord s'engolia la petita illa de Granada al Mar Caribe, i com que la va trobar bona ara vol empassolar-se Nicaragua a Centre-amèrica.

A aquestes grans empreses o poders polítics no els importen les persones, l'objectiu és la "pasta" i el domini i que caigui el que es posa enmig o fa nosa. Així ho hem vist, en temps nostre, com han estat eliminats grans homes humanitaris que s'han plantat a favor del poble: Salvador Allende a Chile, Joan Velazco a Perú, Homar Torrijos a Panamà, el

Bisbe Romero al Salvador, Lutero King a Nord-amèrica, el gran poeta Federic Garcia Lorca a la desgraciada Espanya del 36, i el poble que lluita, sofreix calla i mor dins l'anonimat, etc.

En aquest moment pareix que li prenen tort les coses a Alan Garcia Pérez, president del Perú. Es que ha de pagar la valentia d'haver dit que primer és el poble que la Deuta Externa i que romprà relacions amb U.S.A. si aquesta invadeix Nicaragua; la CIA no perdona.

Però la història ens ensenya que n'han desapareguts de ben vitencs i enverinats, com l'Imperi Romà, el Grec, el de Berlín, la darrera dictadura, etc.

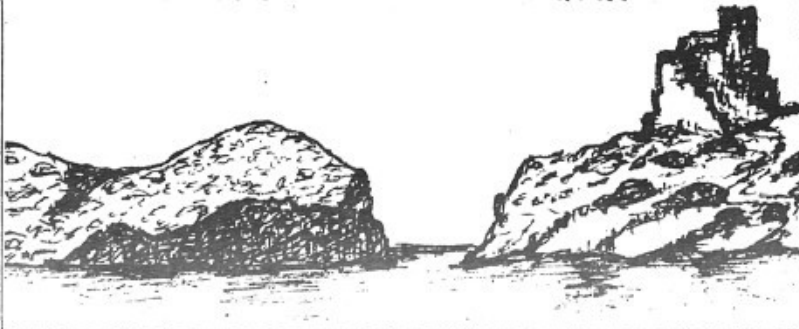
Hi ha dies d'amargor i dol i en vendran més, però no donem la culpa a cap ser superior, ni a cap déu, més aviat a les males maniobres humanes que ens duen al caos, la desesperació i la mort.

Es possible que les paraules del profeta siguin ben actuals.

Pere Fons.

EXIGIM !

Cabrera Parc Natural

NOTA D' AGRAIMENT: Reproduim a les pàgines; 8, 9 i 10; el suplement del diari "BALEARES" dedicat a la Guerra Civil a Mallorca i que fa referència al nostre poble. Volem agrair a D. Pedro Serra, President de "PREMSA NOVA SA", la desinteressada cessió de dit suplement a la nostra revista.

L'equip de redacció de "ES MOLI NOU" desitja a tots els Vilafranquers unes Bones Festes.